

Závěrečné slovo pronesl *doc. Beran*, který poděkoval spoluorganizátorům konference, zejména *JUDr. Ondřejkovi* a *JUDr. Žák Krzyžankové*, jakož i studentům, kteří se na organizaci podíleli, a uvedl, že ač téma konference skýtalo více než dost diskuzních témat, její průběh ukázal možnost vést o těchto tématech racionální debatu a argumentaci. S tímto závěrečným konstatováním se lze plně ztotožnit. Konference přitom vytvořila široký prostor pro tuto racionální debatu a argumentaci i díky svému originálně zvolenému formátu, který zajistil tematickou sevřenost, dostatek časového prostoru pro vedení diskuze a zároveň připravenost řečníků na tuto diskuzi díky předchozímu vymezení „hřiště“ obsahem rozebíraných kapitol monografie. Drobnou nevýhodou zvoleného formátu je pochopitelně skutečnost, že ti, kdo se konference nezúčastnili, již nebudou mít možnost „dohnat“ to, co zameškali, četbou sborníku. Je však nepochybné, že zúčastnivší se odborníci zúročí inspiraci z diskuze v jiných budoucích textech a konference tak nezůstane pro vědeckou komunitu bez dalších výstupů.

Jan Chmel*

Fórum o rozvoji Tibetu. Lhasa, 14. června 2019

Fórum o rozvoji Tibetu pořádá každoročně Státní rada (vláda) ČLR ve spolupráci s lidovou vládou autonomní oblasti ČLR Tibet. Letošní fórum mělo mimořádný význam. Jak konstatoval prezident ČLR *Si Ťin-pching* ve svém dopise, který byl přečten při slavnostním zahájení fóra, konalo se v roce 70. výročí založení ČLR. Náměstek ministra vlády ČLR *Ťian Ťien-kuo*, v této souvislosti zdůraznil význam Tibetu v projektu *Pás a cesta*, neboli Nová Hedvábná cesta. Letošního fóra se zúčastnilo 69 zahraničních hostů z 35 zemí. Českou republiku zastupoval autor této zprávy. Předseda Stálého výboru KS Číny autonomní oblasti Tibet *Peng Šu* ovšem připomněl ještě jedno výročí – 60. výročí „zahájení demokratických reforem v Tibetu“. Ano to, které u nás spojujeme s potlačením povstání ve Lhasě a které je předmětem značné kritiky. Čínští účastníci události roku 1959 nejen nezastírali, ale nazývali je jako „Velký skok¹ v demokratizaci tibetské společnosti“. Číňané totiž rok 1959 spojují s počátkem ochrany tibetského kulturního dědictví a národních zvláštostí.

Různost evropského a čínského pohledu na Tibet demonstroval *prof. Albert Ettinger* z Lucemburska. Historie čínsko-tibetských vztahů je dlouhá a složitá. Obě země spojil především buddhismus, který se začal šířit po Hedvábné cestě hned od jejího otevření v 1. století po Kr.² Čína a Tibet svedla do jednoho státního útvaru mongolská říše ve 13. století. Autor této zprávy by k tomu dodal, že tibetskou odnož buddhismu – lámaismus³ si mongolští okupanti Číny vzali v letech 1297–1367 za oficiální ideologii, jíž chtěli nahra-

* Mgr. Jan Chmel, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: janchmel@gmail.com.

¹ Ve zjevné narážce na politiku čínského vedení z téže doby směřující k modernizaci čínské společnosti.

² Podrobněji srov. TOMÁŠEK, M. Setkání římského práva s právem staré Číny. *Právněhistorické studie*. 2019, č. 49/2 (v tisku).

³ Od slova „láma“ – mnich vyššího svěcení, učitel.

dit konfucianství.⁴ Lze proto pochopit Čiňany, že na ideologie svých okupantů nahlíží tak, jak ostatně činíme i my. Přesto však, a to zdůraznil i *prof. Ettinger*, je tibetský buddhismus v Číně dodnes uznávaným náboženstvím se svými chrámy, ale hlavně s palácem Potála ve Lhasě, který dala Čína zapsat na seznam památek UNESCO. Podle *Ettingera* jsou některé soudy evropských politiků a novinářů „daleko od pravdy“. Před rokem 1951 byl Tibet teokratickým státem „pod hlavními britských zbraní“. Země neměla ústavu, natož základní pojem o lidských právech.

Jak už to v poslední době v Číně bývá, a to čím dále tím častěji, jsou současné děje demonstrovány na podkladu tisícileté čínské historie. Čínský tibetolog *prof. Čang Jün*, uvedl, že archeologické nálezy z let 2005–2014 dokazují, že odnože větve Hedvábné cesty vedoucí do severního Afganistánu probíhaly jižně od Lhasy. Rovněž *prof. Rádžív Kumar Jha* z Nepálu připomněl tisícileté kontakty obou zemí, díky společné percepci buddhismu. Nepál kromě toho spojuje s Čínou tradiční přátelství, což usnadňuje čínské investice v Nepálu a jeho angažovanost v projektu Nové Hedvábné cesty. Dopolední plenární zasedání vyznělo ve shodě na pozitivním ekonomickém rozvoji Tibetu a jeho přínosu pro ekonomický rozvoj střední a jihovýchodní Asie.

Po dopoledním plénu jednalo fórum v sekcích. V sekci o ochraně tibetské národní identity, jíž se zúčastnil i autor této zprávy, byla čínskými vystupujícími věnována velká pozornost již zmíněnému 60. výročí „zahájení demokratizace Tibetu“, které je u nás nazýváno jako „krvavé potlačení tibetského povstání“. Tibetský stát z let 1903–1951 hodnotili čínští vystupující jako „otrokářskou teokracii“, která po 2. světové válce nesnesla ani vzdáleně srovnání s lidskoprávními standardy OSN. Právní systém se vyznačoval nerovným postavením obyvatelstva podle tří kast. Zařazení do kasty mělo vliv nejen na místo ve společnosti, ale také na kvalitu ochrany života. Trestní právo bylo charakteristické presumpcí viny, značnou tvrdostí a krutými a mučivými tresty. Obsazení Tibetu čínskými vojsky v roce 1951 bylo vyhlášeno jako „mírové osvobození“, o němž byla sepsána známá Čínsko-tibetská deklarace o 17 člancích. Čtrnáctý dalajláma měl podle podaného výkladu proces „začlenění Tibetu do ČLR podpořit“. Dokonce byl v roce 1954 zvolen místopředsedou Stálého výboru Všečínského shromáždění lidových zástupců. Povstání z roku 1959 čínští panelisté nazývali „jako reakční pokus o puč“. Podtrhli, že statut Tibetu jako autonomní oblasti ČLR z roku 1965 prokazatelně umožňuje naplňovat zejména taková ústavní práva jako ochrana svobody vyznání podle čl. 36 Ústavy ČLR. V Tibetu jsou dvě budhistické církve, muslimové, křesťané a další náboženské skupiny, které požívají dle čínských účastníků náležitě ochrany a podpory. Podle článku 46 Ústavy ČLR, že má každý občan ČLR nejen právo na vzdělání, ale i povinnost dosáhnout odpovídajícího vzdělání, je v Tibetu zajištěna možnost vzdělávat se v tibetštině, ale i jazycích ostatních menšin.

Názory na minulost Tibetu, hlavně tu nedávnou, se, jak vidno, rozcházejí. Jeho budoucnost se nicméně zdá být jasná. Soudě alespoň podle diskuse v panelu Tibet a iniciativa *Pás a cesta*. Tibet se má stát důležitým centrem Nové Hedvábné cesty ve směru k Nepálu nebo Indii s názvem *Medvědí oko*. Bude východiskem himalájské železnice a křižovatkou nových větví Hedvábné cesty. Je autonomní oblastí ČLR a tamní lidová vláda a tamní shromáždění lidových zástupců disponují poměrně rozsáhlými pravomocemi nezávisle na ústřední vládě. Moderátor panelu *prof. David Bartosch* z Německa v této souvislosti

⁴ PALÁT, A. – PRŮŠEK, J. *Středověká Čína*. Praha: DharmaGaia, 2001, s. 237 an.

připomněl taoistický princip nezasahování (*wu-wej* 武威): k úspěšnému vedení má být centrum co nejvíce vyprázdněno ve prospěch nižších jednotek. Così jako náš princip subsidiarity. Neoficiálně zaznělo, že Tibet by se mohl stát i zvláštní ekonomickou oblastí, tedy územím s lepším právním režimem pro zahraniční investice, hlavně z Indie, Nepálu nebo Pákistánu. ČLR takové oblasti vždy vytvářela v těch nejperspektivnějších místech Číny, například jako protiváhu Hongkongu (Šen-čen) nebo Tchaj-wanu (ostrov Chaj-nan).⁵

Přes různost názorů, která panuje na současný vývoj v Tibetu, přispělo fórum k lepšímu porozumění tamní reality. Čínské argumenty totiž nemusejí být jen politické nebo právní povahy. Číňané mají rozhodně v Tibetu co ukázat. Postavili železnice a vybudovali moderní infrastrukturu. Například před třemi lety byla dokončena supermoderní vysokohorská dálnice do Lhasy, která snese srovnání s nejmodernějšími stavbami světa. Tibet působí bilingválně. Všude jsou nápisy v čínštině i tibetštině, tibetština se učí ve školách a točí se v ní dokonce i filmy. Je jasně vidět, že Čína počítá s Tibetem jako s významným článkem Nové Hedvábné cesty, což může přispět k dalšímu rozvoji jeho prosperity. Měřeno meziročním ekonomickým růstem 9,8 % výrazně předstihuje Čínu. Těžko vědět, jak by Tibeťané odpověděli v poctivém referendu, zda si přejí znovu teokratický stát. Ti, kdo vyznávají materiální hodnoty, by asi hodně váhali.

Michal Tomášek*

---

⁵ Podrobněji k vývoji a povaze zvláštních ekonomických oblastí srov. např. TOMÁŠEK, M. *Právní systémy Dálného východu II*. Praha: Karolinum 2019, s. 220–222.

* Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc. Proděkan a vedoucí katedry evropského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Tato zpráva vznikla v rámci výzkumného programu Univerzity Karlovy Progres Q02 *Publicizace práva v evropském a mezinárodním srovnání*, Univerzitního výzkumného centra UNCE/HUM/028 Pražské centrum pro výzkum míru a jako výstup profilového oboru výzkumu na Univerzitě Karlově *Právní systémy Dálného východu a evropské právo*. E-mail: tomasekm@prf.cuni.cz.